

NEZABORAVNI BORCI I NARODNI HEROJI KOTARA VRGINMOSTA

SA ČELA STROJA OD 1.333 POGINULIH

U teškoj ali slavnoj narodnooslobodilačkoj borbi, narod kotara Vrginmosta dao je na hiljade hrabrih sinova, koji su uvijek i na svakom mjestu pokazali primjer hrabrosti, drugarstva i odanosti borbi za oslobođenje svoga naroda. Oni su 1941. godine-, na poziv KPJ, među prvima pošli u borbu protiv daleko nadmoćnijeg neprijatelja, shvatajući veličinu borbe koja stoji pred njima. Oni su tu borbu uvijek pravilno objašnjavali i borili se za njeno proširivanje i van granica svoga kotara.

Borili su se u brigadama svoje matične 8. udarne kordunaške divizije i u kordunaškim partizanskim odredima, ali i u 34. diviziji, 13. proleterskoj brigadi »Rade Končar«, 4. crnogorskoj brigadi, 7. banijskoj diviziji, Karlovačkoj i Žumberačkoj brigadi, Žumberačkom i Pokupsko-posavskom NOP odredu, Unskoj operativnoj grupi i u drugim jedinicama. Borili su se u Kordunu, Baniji, Lici, Gorskom kotaru, Cazinskoj krajini, Zumberku, Pokuplju, Sloveniji i u drugim krajevima Jugoslavije.

Nebrojeni su primjeri podviga koje su sinovi ovog kraja, sa sinovima svih naših naroda, pokazali u toku četvorogodišnje borbe, lako u većini bez vojnog znanja i vojnih škola, kao seljaci, radnici, đaci, intelektualci - znali su da vješto i uspješno iskoriste svoje naoružanje i postanu dobri borci i vojno-politički rukovodioci. Samo narodnooslobodilačka borba, pravedna borba, borba rukovođena od revolucionara KPJ, sa maršalom Titom na čelu, mogla je od njih stvoriti tako narodu i Partiji odane, hrabre i sposobne borce i rukovodioce. Opisati borbe i podvige svakog od njih pojedinačno i sve to dati na jednom mjestu - značilo bi napisati čitave tomove knjiga. Između oko 3000 hrabrih, teško je hrabroga izdvojiti, ali i među njima bilo je onih koji su to zaslužili.

Nezaboravna je hrabrost *Pere Rkmana*, rođenog 1913. godine u Peckoj. Od lugara i čuvara šume postao je komandant 2. bataljona Druge brigade 8. kordunaške divizije i na toj dužnosti junački poginuo 16. decembra 1942. kod Topuskog, u Topličkim Kosama. Od prvog dana borbe, kao komandir partizanskog odreda Pecka, bio je primjer hrabrosti i neumorni vaspitač mladih boraca, njihov učitelj u rukovanju oružjem. U svakoj akciji bio je prvi i svojom vedrinom i raspoloženjem je, i u najtežim situacijama, svojim borcima ulivao vjeru u uspjeh i pobjedu, lako su mu ustaše zaklale, a zatim spalile, ženu i troje djece, te ženu i četvoro djece od brata mu Milutina, koji je, kao borac partizanskog odreda Pecka, hlabro poginuo 1. marta 1942. u Vrnograču - bio je i neumorni borac za bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata. Posljednjeg dana života imao je najtežu borbu. Sa svojim bataljonom, na osiguranju prema Topuskom, obezbijedio je oslobođenje Čemer-

lice. Toga dana bio je u prvim rovovima, prvi među onima koji su jurišali. A uveče, kada je bataljon povlačio, pošavši da o tome obavijesti svoju ljevokrillnu četu, noću je upao i ustašku zasjedu. Živ se nije dao ustašama u ruke, već se ubio svojom bombom. Pao s na domaku svoje rodne Pecke, za koju se tako hrabro i časno borio.

Na domaku slobode poginuo je i neustrašivi omladinac *Slavko Jakšić*, rođen 1926. godine u Peckoj, đak petog razreda gimnazije u Zagrebu. Od đaka, bosonogog omlaninca i borca iz prvih ustaničkih dana 1941. godine, aktivnog skojevca - postaje zapaljeni i od drugova cijenjeni partijsko-politički rukovodilac. Bez majke je ostao prije rata, i oca mu ubijaju ustaše 1941. godine u Zagrebu. Gine kao politički komesar bataljona reće brigade 8. divizije, aprila 1945. godine.

Junaci iz Perne: *Jovica Zlatar*, 1916, *Marko Ulemek*, 1918, *Mile Poštić*, 1918, *Milan Poštić*, 1918 i *Milan Bakić*, 1922 - ostaće zapisani u istoriji svoga kraja kao borci koji nisu znali za strah, kojima je bilo smiješno kada vide nekoga od boraca kako u akciji aginje glavu. Uvijek su vedra i ponosna čela - bili prvi. Najteže situacije jedinice rješavali su upravo oni. *Jovica Zlatar*, kao kandidat KPH, i prije rata je bio među prvima u borbi protiv nenarodnog režima, a u ratu su ga, pored hrabrosti, krasile osobine društva i vedrine. Prvi od ove neustrašive petorke poginuli su Marko i Jovica, kao borci prvog proleterskog bataljona Hrvatske, kod Knina, aprila 1942. godine. Prvi je poginuo larko, ali njegov komšija, nerazdvojni drug i komandir voda Jovica ga ne ostavlja; izlačeći ga - i on gine pored njega. Zatim gine *Milan Bakić*, kao zamjenik političkog komesara čete u 13. proleterskoj brigadi, februara 1943. godine u Žumberku. Maja 1943. godine, kod Gospića, gine *Mile Poštić*, kao komandant Pratećeg bataljona 8. divizije, iste godine, u oktobru, *Milan Poštić*, zamjenik komandanta 1. bataljona Druge brigade 8. divizije, kada su ga ustaše ubile kao ranjenika u bolnici u Otočcu. Bila mu je to četvrta oosljednja rana. Po svojoj hrabrosti, vedrini, duhovitosti i smjelosti ovoj petorki se priključuju omladinac *Miloš Mičo Roknić*, 1924, koji gine 7. juna 1942. u Topuskom i *Dušan olundžija*, Kum Dujo, 1917, koji je poginuo kao borac 3. brigade 7. divizije kod Gornjih ubrava.

I selo Malička imalo je svoje junake, među kojima se ističu *Milivoje Šapić*, 1917, član KPH, *Stevan Janjanin*, 1917, *Bogdan Čiča*, 1920. i *Stanko Janjanin Čane*. Milivoje pripada predratnim članovima KPH i jedan je od organizatora ustanka. Brzo postaje partijsko-politički rukovodilac u partizanskim jedinicama, a gine kao politički komesar bataljona Prve brigade 8. divizije, marta 1943. godine kod Plaškog, u borbi protiv četnika, hrabro, pažljiv, društven i hrabar, Stevan Janjanin rano gine kao komandir voda (Malička) čete, 3. bataljona, 14. januara 1942. u Blatuši u borbi sa ustašama, a Bogdan Čiča, poznat kao bombaš, hrabro gine juna 1943. godine, odnosno tada je po treći put ranjen, a bi poslije nekoliko dana podlegao ranama i umro u partizanskoj bolnici u Drežnici - orski Kotar. Bio je uvijek u prvim redovima, uvijek sa bombom u ruci i u jurišnim grupama. Svaka akcija za njega je bila novi podvig, ali i podvig koji je neprijatelju ulivao strah u kosti. U najjačoj vatri, svojim borbenim pokličem, dizao bi borce sa zemlje i vodio ih na juriš. Junački se borio i junački je poginuo.

Među hrabrim borcima Blatuše ističe se *Ilija Gubić*, rođen 1918. godine. Zemljoradnik i simpatizer KPH, bio je prvi u redovima ustanika i prvi među partizanima partizanskog odreda Maličke, a zatim Podgorja, te borac i politički rukovodilac u Drugoj brigadi 8. divizije. Poginuo je kao politički komesar bataljona Druge brigade 8. divizije, februara 1945. godine kod Ličkog Petrovog Sela. Tek poslije rata narod sela Blatuše dobio je za junački podvig i herojsko držanje pred neprijateljem *Danice Mutić* udate Čičević, rođene 1918. godine u Blatuši, predratne radnice u Zagrebu, u Tvornici dugmadi.

Po odluci partijske organizacije Danica je organizovala zasjedu i omogućila ubistvo šefa gestapoa pukovnika Konrada, kako bi se spriječilo hapšenje ilegalaca, članova KPH, za koje je već bio doznao. I dalje je nastavila sa svojim radom i učestvovala u nizu akcija, koje je organizovala i izvodila partijska organizacija u Zagrebu. Koncem 1941. godine pala je u kandže ustaške policije. Mučeničkom smrću završila je svoj mladi poletni život.

Mnogo je divnih primjera žena koje su radile u organizaciji AFŽ, posebno žena boraca. Među njima naročito se ističu *Dragica Bulat*, 1922, student medicine, iz Podgorja, i *Marija Ulemek* 1923, zemljoradnica iz Perne. Dragica, od ranije član KPH, ilegalni kurir i veza između Okružnog komiteta KPH za Karlovac i Vrginmost, među prvim ustanicima među prvim borcima partizanima. Poginula je kao referent saniteta 3. bataljona, 31. marta 1942. u Petrovoj gori. A Marija spada među one žene borce koje su, svojim držanjem u borbi, dokazale da žene isto koliko i muškarci mogu biti i dobri borci i pozuđani rukovodioci. Svojom hrabrošću stekla je povjerenje boraca i starješina, postala komandir voda i kao takva junački poginula 14 mjeseci poslije brata Marka, juna 1943. godine, kod Barilovića.

Svjetao lik iza sebe, kao borac i rukovodilac, ostavio je i *Svetozar Trkulja*. Rođen je 1922. u selu Mala Trepča, u srednje imućnoj seljačkoj porodici. Bez oca je ostao kada je imao dvije godine, a teže poljoprivredne poslove počeo je obavljati od svoje desete godine. Odmah po formiranju partizanskog odreda Katić Kosa postaje njegov borac. Početkom 1942. godine dolazi u 1. proletersku četvu, koja je iste godine ušla u sastav 13. proleterske brigade »Rade Končar«. U brigadi, kao komandir čete, ostaje sve do njenog odlaska sa teritorije Žumberka, kada postaje komandant bataljona Žumberačkog NOP odreda i Žumberačke brigade. Početkom februara 1945. godine sa bataljonom je bio u selu Kupčini. Pomoću saradnika koji su se nalazili u štabu 34. divizije, Nijemci su uspješno noću opkoliti selo i ujutro otpočeti napad. U neravnopravnoj borbi, po dubokom snijegu, Svetozar je bio ranjen u prsa i tako onesviješćen pao u ruke Nijemaca. Istog mjeseca je strijeljan u Karlovcu, pod Dubovcem, na jevrejskom groblju. Prije strijeljanja svojoj majci je poslao pismo slijedeće sadržine:

»U Karlovcu, dne 15. II 1945. godine

Draga mama,

Javljam ti se da se sada nalazim u Karlovcu, zarobljen u Kupčini od Nijemaca i to sam bio teško ranjen kroz prsi i pao sam u nesvijest, tako da su me uhvatili.

Ja sam danas suđen na smrt i večeras ću biti strijeljan. Javljam ti se da znaš kako sam prošao i ovo ti se javljam poslednji put. Pozdravi Petra i kaži mu da sam ja strijeljan kao i NIKOLIŠ MILOŠA i sve ostale drugove poznate, malu Ljubicu, snašu, sestru Ljubicu iz Nikoliša.

Takođe, draga mama, pozdravi moju bivšu brigadu i kaži im da sam ja strijeljan neka svi od reda drugovi znaju kako im je prošao njihov ratni drug i borac za slobodu, jer će me osvetiti moji drugovi, onako kako se osvječuje borac za slobodu.

Draga mama, nemoj se žalostiti za mene. Ovo je rat i tako mora da bude, ljudi ginu i novi se rađaju, koji će dalje ratovati i stvarati novu državu.

Sad više ništa nego primi posljednji pozdrav od svog sina SVETUZARA. Zadnji put zdravo zauvijek.

Nemoj se žalostiti, imala si sina vojnika i borca za slobodu, pozdravi sav narod i omladinu po selu, još nisam zaboravio, sa pjesmom idem na strijeljanje.

Ovo ti pismo pišem, ali ne znam da li ćeš ga dobiti, jer ga šaljem po ustašama«.

Opširnije: »Komandir voda Marija Ulemek«, knjiga »8. kordunaška udarna divizija«, str. 425.

U proljeće 1942. godine štab Grupe kordunaških odreda naredio je 4. bataljonu da se dijelom svojih jedinica orijentiše i na izvođenje akcija preko Kupe, u rejonu Pokuplja. U vezi s tim, Štab bataljona je uputio vod jačine 20 boraca, čiji je politički delegat bio *Milan Radović Čokara*. Zahvaljujući Čokari i njegovom komandiru, narodnom heroju *Simi Vučiniću*, vod se, uspješnim dejstvom, brzo omasovio i stekao simpatije hrvatskog naroda. Početkom juna 1942. godine vod je prerastao u četvu, sa komandrom Vučinićem i političkim komesarom Čokarom na čelu, a krajem iste godine četa je prerasla u bataljon »Slavko Klobučar«. Kada je bataljon ušao u sastav 13. proleterske brigade, Čokara ostaje na istom terenu i organizuje nove jedinice.

Drug Čokara spada među vojnika NOB-a kojima je ustaška banda pobila familiju, ali on, vaspitan od Partije, pravilno objašnjava liniju bratstva i jedinstva Srba i Hrvata i svojim neumornim radom brzo stiče ugled i popularnost kod hrvatskih masa. Narod Dugog Sela, gdje se Čokara rodio u siromašnoj seljačkoj porodici i gdje je odrastao, ponosan je na svoga sina, dobrog druga, neustrašivog borca i cijenjenog rukovodioca. Juna 1944. godine, vraćajući se sa akcije kod Rečice, jašući na konju, naišao je Čokara na minu koja je ugasila njegov bogat, buran i revolucionaran život.

Buran i težak bio je i život *Sime Kličkovića*. Rodio se 1919. godine u siromašnoj seljačkoj porodici u selu Štipan, u kojem je i živio, baveći se zemljoradnjom. Bio je prvi među ustanicima i jedan od prvih boraca partizanskog odreda Štipan. Već u prvim akcijama, pri napadu na ustaška uporišta Lasinju i Bučicu, ističe se hrabrošću i požrtvovanjem. Sve do 16. septembra 1942. godine bori se u sastavu 4. bataljona, a tada ulazi u sastav Druge kordunaške brigade, kao komandir čete. Zbog hrabrog držanja i uspješnog rukovođenja četom, u martu 1943. godine je postavljen za zamjenika, a iste godine, u septembru, i za komandanta bataljona.

Govoriti o borbama jedinica pod Siminim rukovodstvom znači kazivati samo o uspješno izvršenim akcijama. Tako je, zajedno sa ostalim snagama brigade, 1942. godine <od Kamenskog mosta ubio 7 ustaša i zaplijenio 7 pušaka, 2 mitraljeza i 1 minobacač, ste godine u rejonu Topličkih Kosa sačekao je i uništio kamion sa 20 ustaša, zaplijenivši 20 pušaka i 3 mitraljeza, a nekoliko dana kasnije, u rejonu sela Bučice, zarobio je jedan Doljski top i 30 pušaka. Sa tako uspješno izvedenim akcijama naročito se ističe u likvidaciji ustaško-domobranske posade u Skakavcu, četničko-italijanskih jedinica u Vrlovini i Ličkim Jasenicama, ustaških u Saborskom i drugim mjestima na sektoru Koruana, Banije i Like. Godine 1944. postaje načelnik štaba Druge kordunaške brigade. Tom prilikom teško je ostavio svoj bataljon, ali se i na novoj dužnosti stalno isticala njegova vedrina, odlučnost i uspješno rukovođenje svim poslovima štaba. Prilikom posljednjih borbi sa najokorelijim ustašama u Vagancu, januara 1945. godine, u danima kada je sloboda bila na pomolu i kada je Sima bio u punom ljudskom usponu - pogođen e ustaškim metkom, čime je prestalo da kuca njegovo junačko srce.

Sjajan je bio i *Mane Pavlović*, 1922, iz Kirina, koji je poginuo kao operativni oficir 3rve brigade 8. divizije. Bilo je to 8. novembra 1944. kod Cazina. Takav je bio i *Branko Žekić*, 1921, svršeni bogoslov, iz Čremušnice, poginuo kao politički komesar Treće brigade 8. divizije, 22. januara 1943. kod Krnjaka, na samom početku »četvrtve neprijateljske ofanzive«.

Izuzetnom hrabrošću, drugarskim osjećajima i ljudskom toplinom, svojim držanjem junaštvom u borbi služeći za primjer drugima, zaslužili su da se posebno istaknu: *Ilija /ojnović*, *Miloš Mićan Vojnović* i *Simo Miljanović* iz Crnog Potoka, *Dušan Stanojević* z Čremušnice, *Rade Mraović* iz Trstenice, *Đoko Živković*, *Ljuban Ajdinović* i *Milan Gleičić* iz Bovića, *Pavao Janjić* iz Šljivovca, *Radovan Roknić* iz Prkosa, *Vojo Aralca* iz

Kozarca, *Dušan Kusac* iz Taborišta, *Petar Janjić* iz Ostrožina, *Miljkan Kličković* iz Trepće, *Stanko Janjanin Čane* iz Maličke. I tako dalje.

U stvari, svaki od 1.333 borca sa područja kotara Vrginmosta, koji su se herojski borili i dali svoje živote za slobodu i bolji život svoga naroda zaslužio je da se spomene, da se uz njegovo ime upiše bar po koji podvig od onih po kojima je ostao znan, zauvijek upamćen. Nažalost, za to nema toliko prostora...

Pored proglašenih deset narodnih heroja, u godinama poslije rata i na prijedlog i zahtjev društveno-političkih organizacija općine Vrginmost, za narodne heroje su još predlagani i slijedeći drugovi i drugarice: *Ljuban Ajdinović*, 1920, iz Bovića; *Dragica Bulat*, 1921, iz Podgorja; *Danica Mutić* udata Čiković, 1918, iz Blatuše, radnica u Zagrebu; *Branko Bekić*, 1921, iz Čremušnice; *Petar Janjić*, 1912, iz Ostrožina; *Miljkan Kličković*, 1921, iz Trepće; *Simo Kličković*, 1919, iz Štipana; *Rade Mraović*, 1922, iz Trstenice; *Milan Poštić*, 1918, iz Perne; *Mile Poštić*, 1918, iz Perne; *Mane Pavlović*, 1922, iz Kirina; *Milan Radović Čokara*, 1920, iz Dugog Sela; *Pero Rkman*, 1913, iz Pecke; *Milivoje Šapić*, 1917, iz Maličke; *Svetozar Trkulja*, 1922, iz Male Trepće; *Marija Ulemek*, 1923, iz Perne i *Jovica Zlatar*, 1916, iz Perne.

DESET NARODNIH HEROJA

Među oko 3000 poginulih i živih boraca NOR-a sa teritorije kotara Vrginmosta, deset je, kako je već rečeno, proglašeno za narodne heroje Jugoslavije, od kojih je pet poginulo u toku NOR-a.

ĐURO Vasilija BAIĆ, rođen 15. juna 1921. godine u selu Pecka. Osnovnu školu završio u selu Perna, četiri razreda gimnazije sa malom maturom u Glini, a slijedeća tri razreda gimnazije u Sisku. Kapitulacija stare Jugoslavije zatekla ga je kao đaka sedmog razreda sisačke gimnazije. Godine 1938, kao đak petog razreda gimnazije, postao je član SKOJ-a, a 1940. godine i član Partije. Učestvovao je u svim demonstracijama koje je organizovala i vodila organizacija KPJ za grad Sisak. Naročito se ističe u grupi za proučavanje marksističke literature i u grupi za ispisivanje proleterskih parola po gradu.

Marta 1941. godine, po raspuštanju gimnazije zbog rata, odlazi u rodno mjesto, gdje nastavlja svoj aktivni rad po selima, kao član Partije. Do dizanja oružanog ustanka, 27. jula 1941, u svome selu Pecka formirao je partijsku i skojevsku organizaciju. Istovremeno, radi i na pripremi ljudi za oružanu borbu. Dana 27. jula pod njegovim rukovodstvom, zajedno sa članovima i kandidatima Partije i SKOJ-a, diglo se cijelo selo na ustanak. Kao član operativnog rukovodstva ustanka, pored organizovanja ustanka i borbe u selu Pecka, po istom zadatku je bio zadužen i za sela Crni Potok i Katinovac, zajedno sa Stankom Trkuljom.

Razvojem oružanog narodnog ustanka, bio je pokretač formiranja partizanskog odreda Pecka, Crnog Potoka, Katinovca i Starog Sela.

Pored organizovanja partizanskih odreda, kao partijsko-politički radnik, u selima Pecke, Crnog Potoka, Katinovca i Starog Sela, bio je organizator i formiranja prvih organa narodne vlasti, seoskih NOO, organizacija žena i omladine. Preko ovih organizacija organizovao je život i rad stanovništva u ratnim uslovima i snabdijevanje boraca životnim namirnicama. Pored svih ovih zadataka, nije izostao ni od jedne akcije koju je izvodio partizanski odred Pecka. Uvijek je bio u prvim borbenim redovima.

Sebe u borbi i u političkom radu nije žalio. Imao je uvijek vremena za sve, a posebno kada je u pitanju bila borba, narod, Partija. Narod i njegovi drugovi imali su puno

povjerenja u njega, jer je to svojim radom i odnosom prema ljudima i zaslužio. Još kao đak gimnazije znao je da sa svojim zemljacima nađe zajedničku temu razgovora i razumijevanja - zato su ga i zvali »naš Duka«.

Razvojem ustanka i u cilju bolje organizacije rada, južni dio kotara Vrginmosta je partijski bio vezan za Kotarski komitet KPH za Vojnić. Februara 1942. godine, Okružni komitet KPH za Karlovac riješio je da Duka pođe u novi Kotarski komitet Široka Rijeka i cazinski srez za političkog sekretara, dok je dužnost sekretara trebalo da vrši Huška Miljković. Prije polaska na novu dužnost pošao je sa svojim drugovima - borcima iz Pecke u akciju, koju je izvodio 3. bataljon Prvog kordunaškog NOP odreda na ustaško uporište u Vrnograči 1. marta 1942. U toj neravnopravnoj borbi, po snijegu, magli, hladnoći i vijavici, njih 14 drugova, opkoljeni sa svih strana, herojski dadoše svoje živote, među njima i njihov DUKA.

Za narodnog heroja proglašen je 24. jula 1953.

RADE Petra BULA T, rođen 28. avgusta 1920. godine u Vrginmostu. Osnovnu školu završio u Vrginmostu, 4 razreda gimnazije s malom maturom u Glini, a višu gimnaziju sa velikom maturom u Sisku. Okupacija Jugoslavije zatekla ga je kao studenta tehnike u Zagrebu. Odmah dolazi u rodno mjesto i nastavlja svoj neumorni rad na organizovanju i jačanju partijskih i skojevskih organizacija, kao i na pripremanju vojnih grupa za dizanje oružanog narodnog ustanka.

Još u ranoj mladosti, kao đak gimnazije, pristupa naprednom omladinskom pokretu i neumorno radi među omladinom na liniji KPJ. Član SKOJ-a postao je u 16. godini života, a član KPJ jula 1939. godine. Naročito se ističe kao student Tehničkog fakulteta u Zagrebu, gdje učestvuje u organizovanju partijske i skojevske organizacije i u borbi protiv uticaja frankovaca među studentima. Paralelno sa aktivnošću u Zagrebu, on je stalno u vezi i sa svojim rodnim mjestom, gdje, zajedno sa ostalim drugovima, radi na organizovanju prvih partijskih i skojevskih organizacija na terenu kotara Vrginmosta.

Kao sekretar Kotarskog komiteta KPH za Vrginmost, koju je dužnost preuzeo od Ranka Mitića, maja 1941. godine, Bulat je bio jedan od glavnih organizatora pripreme i dizanja narodnog ustanka na teritoriji kotara Vrginmosta. Do ustanka uspio je da ojača, poveže i organizaciono učvrsti partijske i skojevske organizacije, organizuje ilegalne vojne odrede i stvori moralnu i skromnu materijalnu bazu za dizanje ustanka. Bio je vjerran tumač i veoma aktivni realizator odluka donijetih pod rukovodstvom Rade Končara 19. jula 1941. u šumi Abez, gdje je prisustvovao kao sekretar Kotarskog komiteta KPH za Vrginmost.

Na teritoriji kotara Vrginmosta ostaje do februara 1942. godine, kao član Kotarskog komiteta KPH za Vojnić i politički delegat partizanskog odreda Perna, a zatim odlazi u Glavni štab NOP odreda Hrvatske, koji ga, po raznim zadacima, šalje u pojedine krajeve i partizanske odrede ove pokrajine. Maja 1942. godine postaje komandant bataljona »Bude Borjan« u sjevernoj Dalmaciji, oktobra 1942. godine komandant proslavljene 13. proleterske brigade »Rade Končar«, maja 1943. godine načelnik štaba Druge operativne zone (Žumberak), početkom 1944. godine komandant Zapadne grupe partizanskih odreda (sjeverni dio Hrvatske), a u ljeto 1944. godine komandant 32. (Zagorske) divizije i načelnik Štaba 10. korpusa (Zagrebačkog).

Ističući se uspjesima u borbama vođenim po Kordunu, Dalmaciji, Žumberku, Zagorju i drugim krajevima Hrvatske, Bulat postaje popularan i omiljen - kao neustrašiv borac i umješan rukovodilac. Naročito se isticao kao dobar organizator partizanskih odreda i u širenju NOB-e.

Za narodnog heroja Jugoslavije proglašen je 24. jula 1953.

PAVLE Đure JAKŠIĆ, rođen 2. decembra 1913. u selu Blatuša. Četvorogodišnju osnovnu školu završio je 1925. godine u selu Perna, a gimnaziju sa velikom maturom u Bjelovaru. Poslije završene gimnazije studirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Po završenoj studiji i poslije odsluženja vojnog roka postavljen je za profesora gimnazije u Kraljevu. Kao odličnom đaku i studentu, ponuđena mu je stipendija za studije u Parizu, koju je prihvatio. Studije u Parizu na vrijeme je završio i, kao prvi Jugosloven, stekao titulu inženjera optike. Poslije okupacije zemlje, profesor Jakšić u Kraljevu, prema direktivi Partije, učestvuje u pripremama za oružanu borbu. Član KPJ postaje jula 1941. godine. Prije toga, u junu, izbjegao je hapšenje od strane Nijemaca i otišao na planinu Goč, gdje pristupa organizaciji partizanskih jedinica. Postaje prvi komandant Kragujevačkog NOP odreda, krupne jedinice koja pod njegovim rukovodstvom, sve do povlačenja iz Srbije, u decembru 1941. godine, postiže zapažene rezultate u borbi protiv Nijemaca, gdje se on ističe ne samo komandantskom već i ličnom hrabrošću. Sem ostalog, presvučen u seljačko odijelo odlazi i u neprijateljski garnizon - da bi ustanovio njegovu jačinu.

Formiranjem Prve proleterske brigade, 22. decembra 1941, postavljen je za komandanta njenog 4 (kraljevačkog) bataljona, kojeg su uglavnom sačinjavali borci Kraljevačkog NOP odreda. U sastavu te proslavljene proleterske brigade ostao je do novembra 1942. godine, kada je upućen u Hrvatsku i postavljen za prvog komandanta Sedme banijske divizije. Divizija je pod njegovim rukovodstvom izvršila težak zadatak zaštitnice glavnih snaga za vrijeme »četvrte neprijateljske ofanzive« i pouzdanog praćenja oko 4000 ranjenika i tifusara od Banije i Korduna do Neretve i u 5. neprijateljskoj ofanzivi, preko Sutjeske.

Decembra 1943. godine postavljen je za komandanta XI korpusa NOVJ, a maja 1944. godine za načelnika Glavnog štaba Hrvatske. Rat je završio kao načelnik Štaba IV armije. Zajedno sa ostalim članovima Štaba ove *armije*, ima velike zasluge za oslobođenje zapadnih krajeva naše zemlje, kao i samog grada Trsta.

Za lični heroizam, uspješno rukovođenje jedinicama i zasluge u toku NOB-a, 20. decembra 1951. proglašen je za narodnog heroja Jugoslavije.

MILOŠ Marka KLJAJIĆ, rođen 7. marta 1916. u selu Gornji Sjeničak, u siromašnoj seljačkoj porodici. Sa idejama radničkog pokreta upoznaje se kao radnik u Solani u Tuzli, gdje je postao i član URS-ovih sindikata. Član KPJ postaje uoči ustanka 1941. godine. Poslije kapitulacije bivše Jugoslavije dolazi u svoje rodno mjesto, gdje se odmah povezuje sa partijskom organizacijom i, po njenoj direktivi, učestvuje u pripremama oružane borbe. Nalazi se među prvim ustanicima svoga kraja i ostaje primjeren borac, drug i starješina sve do svoje smrti. Aktivno se angažuje na *formiranju partizanskog odreda* Sjeničak i postaje njegov prvi komandir.

Sa radničkom odlučnošću i komunističkom smjelošću, bio je uvijek u prvim borbenim redovima. Razvijao se uporedo sa razvojem i jačanjem partizanskih jedinica. Formiranjem 4. bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda postaje komandir čete, sa kojom odlazi u sastav Četvrte kordunaške brigade, 20. avgust 1942. godine. U istoj brigadi postaje komandant 4. bataljona, pa zamjenik i komandant iste brigade. Poslije njegove smrti, 4. bataljon nosi njegovo ime, a poslije oslobođenja zemlje, kolonisti - borci Kordunaši selo Krnjaju kod Sombora preimenovali su u Kljajićevo.

Hrabrošću, humanizmom i uvijek vedrim duhom ulijevao je svakom borcu onu snagu i polet koji su ga činili neustrašivim borcem za slobodu svoga naroda. Nije znao za strah. Ličnom hrabrošću i starješinskom umješnošću vodio je borce iz borbe u borbu.

Hrabrošću i uspješnim rukovođenjem 4. bataljonom na osiguranju prema pruži Zagreb - Karlovac, zaslužan je za uspješno izvedene akcije na Krašić, 1. i 2. januara 1943. Od-bivši upućenu pomoć, borcima 13. proleterske i 4. kordunaške brigade stvoreni su us-lovi da razbiju i unište 33. i 35. ustašku bojnu. I za uspjeh u napadu na italijansko-čet-ničku grupaciju u Brlogu - Lika, 4. aprila 1943, velik je doprinos Kljajića sa njegovim hrabrim borcima. Zauzeo je najjače neprijateljevo utvrđenje i stvorio uslove za likvida-ciju snaga u Gackoj dolini. Mnogo je takvih njegovih podviga i zasluga.

Na kraju petnaestodnevnih teških borbi protiv Nijemaca na sektoru Žumberka i Vi-vodine, kada je sa brigadom krenuo u protivnapad - pada pokošen od neprijateljevog rafala, na komandantskoj osmatračnici u selu Kordići (Žumberak) u zoru 14. jula 1944, kao vršilac dužnosti komandanta Prve brigade 8. kordunaške udarne divizije, u činu ka-petana mlade revolucionarne armije.

Prije pogibije odlikovan je Ordenom za hrabrost i Partizanskom zvijezdom, a u znak priznanja za osvjedočeno herojsko držanje u svim borbama od 1941. godine - za na-rodnog heroja Jugoslavije proglašen je 6. decembra 1944.

MILAN Damjana MRAOVIĆ SIMIĆ, rođen 6. oktobra 1919. godine u Zagrebu, u rad-ničkoj porodici. Osnovnu školu završio u Vrginmostu, četiri razreda gimnazije u Osijeku, a trgovačku akademiju u Daruvaru i Karlovcu, gdje se upoznaje i sa idejama radničkog pokreta. Sudbonosnih dana 1941. godine vraća se u rodno mjesto roditelja u Bović, gdje, sa članovima Partije i SKOJ-a, priprema oružani ustanak. Već u prvim danima us-tanka ističe se odvažnim držanjem u borbi. Uvijek priseban i staložen, ali i odlučan - pokazivao je vrline hrabrog borca i dobrog starješine.

Aprila 1942. godine, sa grupom kordunaških partizana, odlazi na sektor Žumberka, gdje postiže zapažene rezultate u borbi i širenju narodnog ustanka. Stalno se ističući vještim rukovođenjem jedinicama i ličnom hrabrošću, ubrzo postaje komandir čete, a po formiranju 13. proleterske brigade »Rade Končar« postavljen je za komandanta jed-nog od njenih bataljona. Juna 1942. godine primljen je za člana Partije.

Teško je izdvojiti sve one akcije u kojima se Milan istakao, pa je tačnije reći da nije bilo akcije u kojoj se nije istakao. Ipak, njegovi najčuvaniji podvizi vezani su za napad na ustaško uporište u Stojdragi, gdje je i ranjen, za oslobođenje Suvora, kada je, iako teže ranjen, i dalje jurišao na neprijatelja, te za oslobođenje Krašića, 2. januara 1943, kada na čelu svog bataljona prvi upada u ustaške položaje.

U ljeto 1943. godine, da bi se pripremio za više i odgovornije dužnosti, upućen je u Oficirsku školu Glavnog štaba Hrvatske. Nažalost, nije stigao da stečeno znanje is-koristi u borbama za uništenje neprijatelja. Neposredno po povratku u brigadu, herojski je poginuo, na čelu svoga bataljona u borbi protiv ustaša i Nijemaca vođenoj 21. avgusta 1943. u selu Donja Kupčina, 20 km istočno od Karlovca.

Lik narodnog heroja Milana Mraovića Simića ne bi bio potpun ako bi se izostavio njegov svakodnevni mobilizatorski duh. Koliko je bio voljen od boraca zbog junačkih podviga, isto toliko je bio omiljen u narodu zbog svoje vedrine, prisnog odnosa sa lju-dima i ulijevanja vjere u konačnu pobjedu, u mogućnost uništenja neprijatelja. Dolazak »Simićevog bataljona« u selo nije mogao proći bez mitinga, pjesme, igre i veselja. Oko Simića je Uvijek bilo najviše naroda, jer on je, kako je to rekao jedan seljak iz Okića, »znao svakom čovjeku da uđe u dušu«. Simić je pokrenuo mnoge ljude na Žumberku da stupe u partizanske jedinice. Mnogo ih se dobrovoljno javljalo, ali su svi tražili da uđu u Simićev bataljon. Bio je jedan od najpopularnijih boraca 13. proleterske brigade na Žumberku i Pokuplju. Na prolazu kroz sela Žumberka, pokrene li se razgovor o 13.

proleterskoj brigadi - ni jedan seljak neće izostaviti a da ne ispriča poneki podvig tog herojskog sina Korduna.

Za osvjedočeno herojsko držanje u borbama, za uspješno rukovođenje jedinicama i za rad na mobilizaciji i širenju narodne borbe - za narodnog heroja Jugoslavije proglašen je 14. decembra 1949.

GOJKO Mile NIKOLIŠ, rođen 11. avgusta 1911. godine u Sjeničaju. Osnovnu školu završio je 1920. godine u svom rodnom selu, a gimnaziju 1928. godine u Sremskim Karlovcima. Po završenoj gimnaziji odlazi u Beograd, gdje 1936. godine završava medicinski fakultet. Na Beogradskom univerzitetu prilazi revolucionarnom pokretu, tako da 1934. godine postaje član SKOJ-a, a 1935. godine član KPJ. Godine 1937. odlazi u Španiju, gdje je bio upravnik bolnice i bataljonski lekar 11. internacionalne brigade, sve do 1939. godine. U zemlju se vraća u jesen 1940. godine.

Odmah po okupaciji zemlje dolazi u svoje rodno mjesto Sjeničaj, povezuje se sa članovima Partije, organizuje ih i priprema za oružanu borbu. Pred sam ustanak vraća se u Beograd, gdje, po direktivi Partije, radi na pripremama za borbu protiv okupatora, posebno među ljekarima-radi organizovanja ratne sanitetske službe. Jula 1941. godine odlazi iz Beograda u okolinu Kraljeva, gdje, zajedno sa Pavlom Jakšićem, radi na organizacionom jačanju Kraljevačkog NOP odreda, prenoseći na borce dragocjena iskustva iz borbe protiv fašizma u Španiji.

Krajem 1941. godine postavljenje za načelnika saniteta Vrhovnog štaba NOP odreda Jugoslavije, na kojoj dužnosti ostaje sve do kraja rata. Svojom hrabrošću, odlučnošću i upornošću, kao načelnik saniteta Vrhovnog štaba stekao je istaknute zasluge za organizaciju sanitetske službe u NOR-u.

Za lični heroizam u dva oslobodilačka rata u borbi protiv fašizma, za osvjedočeno junaštvo i zasluge u organizovanju i vođenju saniteta u toku NOB-a od 1941. do 1945. godine - 20. decembra 1951. proglašen je za narodnog heroja Jugoslavije.

BOGDAN Sime OREŠČANIN, rođen 27. oktobra 1916. godine u selu Perna. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Zagrebu, gdje je nastavio i studije na Pravnom fakultetu. Još kao đak viših razreda gimnazije prišao je naprednoj srednjoškolskoj omladini. Kao đak gimnazije, a kasnije i kao student, aktivno radi u svim akcijama koje je omladinska i partijska organizacija organizovala protiv frankovaca, klerikalaca i dr. Poslije kapitulacije Jugoslavije dolazi u svoje rodno selo Pernu, gdje su mu živjeli roditelji. Tu se povezuje sa partijskom organizacijom i, zajedno sa članovima Partije, radi na pripremanju oružanog ustanka. U tim danima postaje i član KPJ.

Od početka ustanka, 27. jula 1941, pa do 10. avgusta iste godine, zajedno sa Radom Bulatom, Dušanom Rkmanom, Mirkom Poštićem, Jovicom Lončarom i Đurom Baićem, rukovodi oružanim ustankom naroda sela Perne, Maličke, Pecke, Crnog Potoka, Katinovca, Starog Sela, Blatuše, Poljana i Vorkapić-Sela. Dana 10. avgusta 1941. godine formira se partizanski odred Perna i Bogdan postaje njegov prvi komandir. Oktobra 1941. godine odlazi za operativnog oficira štaba Prvog kordunaškog NOP odreda, a početkom 1942. godine postavljen je za komandanta Drugog kordunaškog NOP odreda. Dana 16. septembra 1942. postaje prvi komandant Druge kordunaške brigade (5. hrvatska brigada). Na ovoj dužnosti ostaje do decembra 1942. godine, kada je postavljen za načelnika Štaba I hrvatskog korpusa (4. korpus NOVJ), zatim od januara 1944. godine za načelnika operativnog odjeljenja i pomoćnika načelnika Glavnog štaba Hrvatske. Juna 1944. godine odlazi za komandanta IV korpusa, na kojoj dužnosti ostaje do kra-

ja 1944. godine, a zatim odlazi u Beograd - na visoku dužnost u Ministarstvo narodne odbrane, gdje dočekuje i oslobođenje zemlje.

U toku NOB-a, na čelu povjerenih mu jedinica, učestvovao je u mnogim borbama koje su vođene na teritoriji Korduna, Banije, Like, Pokuplja, Žumberka, Cazinske krajine i drugim dijelovima Hrvatske i Slovenije.

Za osvjedočenu ličnu hrabrost, uspješno rukovođenje jedinicama i za zasluge stečene u toku NOB-a, 23. jula 1952. proglašen je za narodnog heroja Jugoslavije.

MIRKO Marka POŠTIĆ, rođen 1913. godine u selu Perna, u siromašnoj seljačkoj porodici. Osnovnu školu završava u svom rodnom selu, dva razreda gimnazije u Osijeku, a preostala dva razreda gimnazije sa malom maturom u Glini. Godine 1929. odlazi u podoficirsku školu i u bivšoj jugoslovenskoj vojsci ostaje kao aktivni podoficir sve do 1939. godine, kada je, zbog naprednih ideja i privrženosti liniji KPJ, izbačen iz vojske, pošto je prethodno izdržao 11 mjeseci zatvora.

Po povratku u svoje rodno selo, 1939. godine se povezuje sa članovima Partije, postaje i sam član Partije i odmah se uključuje u aktivan rad na pripremi oružanog ustanka. Bio je zadužen za organizaciju ilegalnog odreda, prikupljanje naoružanja i uvježbavanje članova odreda.

Od prvog dana svenarodnog ustanka član je rukovodstva ustanka u Perni i jedan od najhrabrijih ustanika, koji je svojom odlučnošću zadobio povjerenje svih ustanika. Po formiranju partizanskog odreda Perna, 10. avgusta 1941, postaje komandir voda u istom odredu. Kao iskusni vojnik i istaknuti borac, već krajem 1941. godine odlazi za komandira Radonjske čete (bivši partizanski odred Radonja) prvog (tušilovičkog) bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda. Poslije kratkog vremena postavljen je za komandanta bataljona u kojem je dotad bio komandir čete.

Za vrijeme neprijateljske martovske ofanzive 1942. godine na teritoriji Korduna, sa svojim bataljonom vrši napad na utvrđeni ustaški položaj. Kao i u svakoj dotadašnjoj akciji, i ovdje je bio među svojim čelnim borcima. I pored nekoliko ponovljenih napada, uspjeh nije postignut. U posljednjem jurišu na ustaše u rejonu Brezova glava, kod sela Tušilović, 21. marta 1942. je poginuo i komandant Mirko Poštić.

Od prvih ustaničkih dana do Mirkovog posljednjeg juriša, nije bilo akcije koju je izvodila njegova jedinica a da on nije bio na čelu. Bio je neustrašiv, odvažan, strog, ali i uvijek cijenjen i voljen drug, jer se drugarski odnosio prema svojim drugovima. Isticao se vedrim duhom i osjećanjem samopouzdanja, lako je rano otišao iz redova boraca, narod i vojska ga nisu zaboravili. Bio je sa njima do kraja rata. Drugi bataljon 2. kordunaške brigade kroz NOR je ime Mirka Poštića nosio na svojoj ratnoj zastavi.

Za pokazanu ličnu hrabrost, za smjelo i uspješno rukovođenje jedinicom, za zasluge i samoprijegor - 6. decembra 1944. proglašen je za narodnog heroja Jugoslavije.

NIKOLA Jandre VIDOVIĆ, rođen 28. marta 1917. godine u selu Štipan, u siromašnoj seljačkoj porodici. Osnovnu školu završava u Štipanu 1928. godine, a tri razreda zanaatske škole - bravarski smjer 1935. godine u Glini. Godine 1935. i 1936. radi kao bravar u Zagrebu, a zatim, 1938. godine, odlazi na odsluženje vojnog roka. Poslije vojske odlazi u Vojno-tehnički zavod u Kragujevac, gdje ostaje do 1941. godine. U Kragujevcu je 20. februara 1940. primljen i za člana KPJ. Po dolasku u rodno mjesto, poslije okupacije zemlje 1941. godine, odmah se povezuje sa članovima Partije i pristupa organizovanju ustanka. Dana 19. jula u šumi Abez donijeta je odluka za dizanje ustanka, a već 23. jula Nikola razoružava dvojicu ustaša, što je bila prva oružana akcija u Kordunu. Odmah za-

tim formira partizanski odred Štipan, sa kojim uspješno izvodi akcije u sjeveroistočnom dijelu Korduna. Obilazi sela bivše općine Bović i stvara uslove za formiranje i drugih partizanskih odreda.

Od dotadašnjih partizanskih odreda, u novembru 1941. godine, Nikola formira bataljon i postaje njegov komandant. Bio je to 4. bataljon Prvog kordunaškog NOP odreda. Do kraja 1941. godine razoružava ustaško-domobranksu posadu u opštinskom mjestu Pisarovina, na željezničkoj stanici Vojnić i Utinja, uspješno odoljeva ustaškoj ofanzivi i obezbjeđuje povlačenje oko 15.000 stanovnika za Petrovu goru.

Na čelu 4. bataljona ostaje do juna 1942. godine kada odlazi na dužnost komandanta Prvog kordunaškog NOP odreda, koji je u svom sastavu imao četiri bataljona. Dana, 20. avgusta iste godine postaje prvi komandant Prve kordunaške brigade (4. brigada Hrvatske). Sa novoformiranom brigadom prelazi rijeku Kupu, vrši uspješnu akciju u Jastrebarskom, gdje iz ustaškog logora oslobađa i oko 750 djece, a zatim, sa brigadom, odlazi u Žumberak.

Dana 22. novembra formirana je 8. kordunaška udarna divizija, a početkom decembra i 3. kordunaška brigada. Prvi komandant ove brigade postaje Nikola Vidović. Poslije ove dužnosti, u toku 1943. godine zauzima položaj načelnika Štaba 8. divizije, a maja 1944. godine kao popularan rukovodilac i poznat među narodom Korduna - postavljen je za komandanta Kordunaškog vojnog područja.

U svim borbama u kojima je učestvovao Nikola je pokazivao junačko držanje, hladnokrvnost, samopouzdanje i odlučnost u rukovođenju jedinicama. Ove njegove osobine posebno dolaze do izražaja u prvim teškim ratnim danima.

Dva puta je ranjavan, odlikovan sa više odlikovanja i pohvaljivan za uspješno izvedene akcije jedinica kojima je rukovodio.

Zbog izvandredne hrabrosti, požrtvovanosti, odanosti narodu, smjelosti i energičnosti i za ostvarene zasluge u toku NOB-a, proglašen je 20. decembra 1951. za narodnog heroja Jugoslavije.

SIMO Miloša VUČINIĆ, rođen 15. oktobra 1916. godine u selu Slavsko Polje, u siromašnoj seljačkoj porodici, gdje je završio i osnovno školovanje. Do početka rata radio je kao pomoćni službenik u šumarskoj manipulaciji na Vojnić - kolodvoru. U članstvo KPJ primljen je krajem 1941. godine.

Dizanjem ustanka odmah pristupa partizanskom odredu Katić Kosa, u čijem sastavu ostaje do prve polovine 1942. godine, tačnije u 4. bataljonu. Juna 1942. godine odlazi sa grupom partizana za Žumberak i Pokuplje.

Za vrijeme partizanskog ratovanja bio je komandir voda, čete i komandant bataljona u 13. proleterskoj brigadi »Rade Končar«. Pored skromnosti i staloženosti, isticao se ličnom hrabrošću i smjelim podvizima, od kojih su naročito zapaženi:

Za vrijeme borbi na Kordićima i Plavcima kod Šošića, na Žumberku, kada je neprijatelj izvodio ofanzivu - za vrijeme najžešće borbe Simo je izdvojio svoju četu i proveo je između neprijatelja njemu za leđa, napao ga, unio paniku i nanio mu veće gubitke. Ovaj uspjeh njegove čete omogućio je ostalim jedinicama da pređu u protivnapad.

Uništenju 33. i 35. ustaške bojne u Krašiću, 1. i 2. januara 1943, doprineo je i Simo Vučinić. Sa svojim bataljonom jurišao je na utvrđeni rejon ustaša, kod kapele Sv. Ivana, razbio ih i stvorio uslove ostalim jedinicama za uspješni napad na ustaše u samom mjestu. Tada su ove dvije ustaške bojne razbijene i uništene, a Krašić oslobođen.

Marta 1943. godine 13. proleterska brigada napala je utvrđeno neprijateljevo uporište u mjestu Pleterje - Slovenija i zamak u njemu. Vučinić je sa bataljonom u snažnom jurišu protjerao neprijatelja iza ograde, a potom se, pod vatrom mitraljeza i pušaka, privukao do samoga zida. Njegov skok na zid i bacanje bombi omogućili su prebacivanje ostalih drugova bombaša, ali u tom momentu je pokošen neprijateljevim rafalom. Bio je kobni 18. mart 1943, kada je Kordun zauvijek ostao bez jednog od svojih najhrabrijih sinova.

Za primjernu hrabrost, odlučnost, smjelost, uspješno rukovođenje jedinicama i za zasluge stečene od prvih dana borbe do smrti - 20. decembra 1951. proglašen je za narodnog heroja Jugoslavije.

PJESME O BORBI I SLOBODI

Od predustaničkih dana pa dalje, kroz cio NOR u narodu Korduna i u partizanskim jedinicama pjevane su partizanske i narodne pjesme, pjesme koje je spjevao sam narod, ljudi iz naroda, motivisani veličinom i logikom događaja. Svaka od tih pjesama na svoj način govori i svjedoči o teškoćama i podvizima naroda, ili njegovih kćeri i sinova u borbi za svoje oslobođenje. One su se čule uvijek i na svakom mjestu, čak i onda kada je bilo najteže, naizgled neizdrživo, bezizlazno. Partizanske i narodne pjesme, sem ostalog, bile su i ostale jedna od onih niti između vojske i naroda, svjedočeći o njihovom jedinstvu i nepobjedivosti. Kroz njih je narod, ili pojedinac iz njegovih njedara, opjevao svoje teške dane, svoje slavne sinove i svoju borbu. Slušajući te pjesme, sluša se i doživljava teška ali slavna borba naroda Jugoslavije, te Kordunaša kao njegovog nerazdvojnog dijela.

Možda poneka od ovdje navedenih pjesama, koje su se pored niza drugih recitovale i pjevale, ako bi se mjerilo strogim kriterijumima i nema veće umjetničke vrijednosti, pogotovo kada se zna da su autori neuki ljudi iz ovih ustaničkih sela, ali se ni njima ne može poreći obdarenost. Sve te pjesme govore o borbi i za borbu, slave borbu i borbe, govore o nepobjedivoj snazi naroda, osuđuju izdaju i izdajice, kukavičluk i kukavice, sve su podrška borbi za pobjedu, za slobodu, bratstvo i rad. Mnoge od njih govore o ljudima i događajima ovoga kraja, imajući u sebi osobenog, zavičajnog i toplog, dok su druge došle sa strane, potekle iz srca i sa usana naroda i boraca drugih krajeva naše zemlje. Ove druge, manje ili više, obrađene i dopjevane motivima iz ovoga kraja, podjednako su pjevane i recitovane od naroda slobodarskog Korduna.

Neke od ovih pjesama, naročito izvorne, narodne, odavno su, u decenijama poslije rata, prešle granice naše zemlje, postavši svjedočenje o nama, ali i snažno moralno oruđe drugih slobodoljubivih naroda i naprednih pokreta u borbi za sopstvenu slobodu. Takav je slučaj sa narodnom pjesmom »Na Kordunu grob do groba«, koja je ušla u sve naše antologije borbene poezije, ali je stigla do srca i na usne boraca čak dalekog Vijetnama, koji su u nju »udenuli« i nešto svoje i prihvatili je kao svoju, jer su njene poruke univerzalne. Većeg priznanja od toga jednom narodu, njegovoj borbi i duhovnom stvaralaštvu ne može biti.

SJEĆANJE NA APRIL 1941. GODINE

Da, sjećam se dobro i vjerno
kao da juče bijaše to,
aprilsko prije podne tmurno,
i prvo krupno štampano slovo.

To prvo krupno štampano slovo
bio je gorki simptom prvi,
da na mojoj rođenoj grudi,
miriše barut i kaplju kapi krvi.

To crno štampano slovo,
na njemačkom bijelom letku,
prekinu miran, spokojan život,
označi tešku i strašnu spletku.

A iza toga slova na svakom letku,
kojih bijaše čitava brda,
stajale dalje, u istom redu,
za jednog Nijemca - stotinu Srba.

Nastale crni i kobni dani,
izdaja, bjekstvo, sram i bruka,
kupi se zlato, bježe velikani,
i u tom času bijesmo posve sami.

Al' ne, ne bismo sami,
iz crne tame kao sunce blista,
crvena zvijezda - lik druga Tita,
i prvi proglas komunista.

Diže se listom porobljeni Kordun,
i narod iz tame vidje zoru,
kada pade prvi ustaški garnizon
na Vojnić - kolodvoru.

Promiču dani, a borbe sve žešće
nižu se pobjede junačke slave,
nahrću bande, al' ne da se Kordun,
već brižno slijedi heroje svoje.

I kao rezultat tog teškog boja,
Kordunu se vedra nasmija sloboda,
a s njim je bio i dalje ostao
herojski lik Tita i Partije.

(M. Mrkalj, Sjeničak)

PORODICA SMJELA

U Petrovoj gori tiha vatra gori
oko vatre sjedi četa partizana
u četi su samo borci mladi
borci mladi, ali oprobani.

Tiha vatra gori
kordunska se pjesma ori
pjesmu vode borci sela Perne
i pjevaju samo riječi vjerne.

Kolo vode lagani Pećani
a rozgaju Crnopotočani
Crni Potok, Pecka i Perna
to je družo porodica smjela.

Porodica nema izdajica
izdajica niti kukavica
svaki borac ima tugu koju
jer ni jedan nema kuću svoju.

Sve im kuće ustaše spališe
niko nema dom - samo ima rov
šuma im je mati, šuma im je dom
svakog dana biju krvav boj.

Ako hoćeš da preživiš
moraš da se boriš
ako hoćeš da se boriš
pušku otet moraš.

To je družo naš OČENAŠ
to je družo znaš
Kordunaški očenaš.

(Mirko Bakić)

OJ, NARODE, LIKE I KORDUNA

Oj, narode, Like i Korduna,
došlo vrijeme da se diže buna,
protiv sviju tvojih ugnjetača,
ustaša i tuđih osvajača.

Sastali se Kordunaši s Likom,
ne daju se pokoriti nikom.

Kordunaško ravno polje,
cvili narod od nevolje.
Cvili jadan ne zna šta će,
ne zna šta će, ni kuda će.

Koga rodi Kordun i Banija,
tog' ne plaši krvava haljina.

Kunemo se našem drugu Titi,
da ćemo se do kraja boriti.
Donijećemo sreću i slobodu,
hrvatskome i srpskom narodu.

OJ, HITLERU, LJUTA PSINO

Oj, Hitleru, ljuta psino,
što si tako ljuto zino,
valjda misliš Srbe klati
a Hrvate robljem zvati.

Ali nećeš, majčin sine,
nema više Jugcfvine.

(Škrgić Milić)

PAVELIĆU CRNI ANTE

Paveliću crni Ante,
od naroda bilo sram te.

Paveliću gade mrski,
zašto kolješ narod srpski.

Stić' će tebe teška kletva,
od poštenog celog sveta.

Crni Ante, ne bilo te živa,
što su tebi srpska deca kriva.

Nema kruha, nema masti,
sve je Ante oblizao kante.

Pavelića uhvatila jeza,
puna šuma teških mitraljeza.

Kad partizan uz mitraljez vrisne,
nesta Ante, nesta nezavisne.

PAVELIĆU, KUĆO LUDA

Paveliću, kućo luda
partizana ima svuda.
Sada samo jadi jade
od ustaša nemaš nade.

Sad poslednjeg keca vuče
da ustaše on privuče,
a ustaše vide sami
pobediće partizani.

O sebi se sada zabavili
svoga Antu već zaboravili.

Domobrani pevaju ovako:
o, moj Ante, biće naopako
partizani osvoje nas lako
moramo se predati svakako.

Poglavniče, tebe više nema,
sad na tebe armija se sprema,
za te mesta međ' narodom nema
goli narod na tebe se sprema.

Paveliću, duga ti je njuška
al' si sada jako kratka duška,
nemaš mesta u Zagrebu gradu
partizani slupat' će ti vladu.

Paveliću, iz Zagreba svoga
ti ćeš znati šta j' Petrova gora,
ti ćeš znati šta su Kordunaši
ti ćeš znati šta su partizani.

(Škrgić Milić)

KAD PAVELIĆ PREKO KUPE BRODI

Kad Pavelić preko Kupe brodi,
Dve hiljade vojske sobom vodi.
Dočeka ga Vidović Nikola,
Dobar junak da mu nema para,
Sa stotinu svojih sokolova
Što s' ne boje praha ni olova.
Al' Nikola odoljet' ne moga,
Udarilo dvaest na jednoga.
Boj se bije četrnaest dana,
Ne pobjedi Ante partizana.

Taman misli da ih više nije:
Sa svih strana ujedaju zmije.
Što je Kordun nije Ante znao
Dokle nije u Abez upao.

(Pane Čiča, Blatuša)

PETROVA GORA

Pjevam tebi troimeni gvozdu.
Prvo ime dato ti je po selu ispod tebe - Gvozdići.
Drugo ime dobio si po narodnom kralju Petru Svačiću,
koji j3 tu poginuo, boreći se protiv ugarskog kralja
Kolomana u opjevanoj pjesmi.

Na jug Kupe goru sagledao,
silnu vojsku svoju ustavio,
uzdajuć' se u hrabrost i sreću,
da će vojsku pobijedit' veću.

Pade Petar ko stablo zeleno,
al' Petrova gora spomen čuva,
na tog pravog zmaja i junaka,
kako treba za Hrvatsku živjeti,
živjeti pa i umrijeti.
Od tada su Ugri i Hrvati
kralja samo jednog imali
iz naroda stara Arpadova.

Treće ime dobio si, gvozde, u borbi protiv Hitlerovih
fašista i u jurišima protiv ustaško-četničke bande,
kada je u tvojim njedrima poginula i Dragica Bulat, u
pjesmi opjevana:

Pade Draga kao vitka jela,
nasmijana, rumena, bijela.

Zadnji dašak iz duše izvija,
neka žive radnik i Partija.

Kad pobjedi njezin usklik zadnji,
priznat' će ga cio narod radni.

Priznat' će ga narod i Partija,
i drug Tito što nad njima sija.

Od tada će Srbi i Hrvati,
taj gvozd Petrov - Draginim nazvati.

(Mile Mraović Čurčija, Bović)

PETROVA MI GORA MATI

Petrova mi gora mati,
suho lišće krevet moj.
Iz nje idem svakog dana
u krvavi teški boj.

Ako padnem ja, drugovi,
u tom teškom boju,
pod drvetom iskopajte
tada raku moju.

Neka sunce vazda sija
na zeleni grobak moj.
Neka slavuj pjesmu pjeva,
o slobodi toj našoj.

LISTAJ, GORO

Listaj, goro, teci vodo,
gledaj mala kud ja odo'.
Ja zeleno polje gazim,
i u borbu ja odlazim.

Osta mala da uzdiše,
maramicom suze briše.
Nemoj mala, nemoj tako,
ni mom srcu nije lako.

O ljubavi nema zboru,
u borbu se ići mora.
Mjesto tvoga lica fina,
grlim pušku karabina.
Mjesto tvoje ruke dvije,
stegle su me fišeklije.
Mjesto tvojih poljubaca,
brojim čete od boraca.

GORO, GORO

Goro, goro, zelenijeh grana,
ti si puna mladih partizana.

Goro, goro, zelenoga lista,
ti si puna mladih komunista.

Ti si svoja raširila krila
i postala naša majka mila.

Svakoj majci treba da je dika,
koja ima sina osvetnika.

AOJ, GORO

Aoj, goro, goro svakojaka,
partizanskih puna si junaka.

Tvoje lišće nad njima se vije,
i pod sobom osvetnike krije.

Kad i ljute mećave divljaju,
partizani čete razvijaju.

Svi su pošli nosit' karabine,
da sloboda svima nama sine.

Silna goro, sežeš do oblaka,
a još dalje djela od junaka.

KORDUNAŠKO RAVNO POLJE

Kordunaško ravno polje,
Cvili narod od nevolje:
Od zuluma ustaškoga,
Crnog Ante krvavoga.
Paveliću, crni Ante,
Od naroda bilo sram te!

TEŠKO TEBI ANTE PAVELIĆU

Crni gavran stiže do Bovića
Baš u liku Ante Pavelića.
Za njim jato pobješnjelih pasa
Koji kolju što imade glasa.
Sela gore a nejač jauče,
Danas kolju što ostalo juče.
Snijeg vije, zima zavladała,
K'o da j' sela kuga poharala.
Paveliću, ne bilo te živa,
Što su tebi mala deca kriva?
Dve hiljade stvorio grobova,
Tako poče godinica nova,
Godinica četrdeset druga,
Ali Kordun ne salomi tuga.
Partizani sa svih strana kliču:
Teško tebi, Ante Paveliću!
Da li znadeš, žalosna ti mati,
Da se dižu Srbi i Hrvati!
Kad potraže da se račun plati,
Ni Hitler te neće sačuvati!

PRVI MEĐU PRVIMA

Prvi bio Vidović Nikola,
Komunista kakvih malo ima;
Nikoliše i Branka i Gojka
Koje jedna othranila dojka;
S njima bješe Kličkoviću Mile
Koji nije odgojen u svili,
Već je težak život provodio,
Po zanatu on je pekar bio;
Dva Bućana i Čedo i Mile,
Prkosčanke majke porodile.
I još mnoge što s' junački bore,
Među njima Bulat Teodore
Koj' je prvi Kupu pregazio,
Na Žumberak pozdrave odnio,
Ustanički plamen potpalio;
Stanojević Dušan koj' je pao
Kad je Kupu prvi preplivao.
Da pomenem još dva siva tića:
Komandanta Simu Vučinića
I junaka Miloša Kljajića,
Koji Kordun svuda proslaviše,
Što mu ime slavom ovjenčaše.
Oni prvi puške dohvatiše
I u borbu narod povedoše.
I još mnoge što odgoji borba,
A seljačka othranila torba,
Da slobodu od fašista brane,
Svog naroda liječe teške rane.
Sada Kordun diviziju ima
Što zadaje jade dušmanima.
Dok se ona oko Kupe kreće,
Kordun Ante više vidjet' neće,
Al' će ga se i u snu sjećati,
Krv dječiju u snu će snivati.
Slava onim što su žrtve bili
I padoše ni dužni ni krivi!
Živila nam slavna Kompartija,
Petokraka što tamu razbija!
Živila nam najmilija nada,
Tito - vođa našije' naroda,
Koji nas je u borbu vodio,
U nevolji uvijek s nama bio!

(Miladin Bižić, iz

ROGULJAMA BOJ SMO BILI

Kad fašisti zavjet daše
Da unište što je naše,
Tada mirna sela naša
Nastradaše od ustaša.
Staro, mlado, redom kolju
Da Hitleru pune volju.
Bježi raja od pokolja,
Sad je šuma kuća bolja.
Sa zgarišta dim se vije,
A grohotom smrt se smije.
I ja mlađan zgrabi vile,
Pođe u boj protiv sile.
Kad sam stigo u planinu,
Onđe nađe braću milu.
S rogujama boj smo bili
Dok smo puške zadobili.
Sad imamo puške vite
I topove ubojite.
Narod našu vojsku hrani,
A ona ga od zla brani.
Nama Tito komanduje,
Cio svijet za nas čuje.
Napred, kaže, moji tići,
Moji hrabri Jugovići!
Nema slave bez pobjede,
Niti sreće bez slobode!

[Stevo Šarac)

AOJ, PERNO, JUNAČKA KOLIJEVKO

Aoj, Perno, junačka kolijevko,
Sveg Korduna ponosita diko!
Tu ne rodi majka kukavice,
Kukavice niti izdajice.
Sinovi ti slavu pronesoše
I pobjede silne zadobiše.
Aoj, Perno, sva si popaljena,
Al' si veće ljuto osvećena.
Đe junaci tvoji dopadoše,
Od dušmana jade pogradiše.
Al' ni dušman ne oprašta lako,
Pa i tebe ožalosti jako:
U Otočcu nađoše tvog tića,
Komandanta Milana Poštića.

Teško ranjen u bolnici j' bio
Kad ustaški gad je provalio;
Opatice tu ih dovedoše,
Ranjenika njima predadoše;
Tad Milana ustaše zaklaše,
Cijeli Kordun u crno zaviše.
Oj, ustaše, sramne kukavice,
I vi kurve, crne opatice,
Što ubiste ranjena junaka,
Crn vam obraz i žalosna majka!

Aoj, Pero, ti si selo malo,
Al' si mnogo za slobodu dalo.
Junaci ti mnogi izgiboše,
Al' junački spomen ostaviše.

(Pane Čiča, iz Blatuše)

PJESMA O BRAĆI

Pjevaj, majko, kad u borbu pođem,
al' ne plači ako ti ne dođem.

Mila majko, to je tvoja dika,
što ti imaš narodnog vojnika.

Ja se borim i drugovi moji,
da fašizam više ne postoji.

Neću žaliti svoje mlade krvi,
za slobodu proliću je prvi.

Moga brata ranila granata,
žao mi je što i mene nije.

Nas dva brata oba ratujemo,
ne plać' majko ako poginemo.

MIRKO POŠTIĆ U BORBI NAM PADE

Još je jednom Kordun zaplakao
Kad je crne glase razabrao:
Mirko Pošćić u boju nam pade,
Tešku ranu dušman nam zadade.
U Tuš'lovcu na Opačić-brdu
Ustaše su stvorili utvrdu.
Bataljon je na juriš pošao,
Na jurišu komandant je pao.

Na Kordunu svako ga je znao,
Nema toga kom ga nije žao.
Divna stasa i junačkog oka,
Dobar junak a duša široka.
On je smrti smjelo prkosio,
Bataljonu na čelu letio.
Al' od plača sada vajde nema:
Bataljon se na osvetu sprema.
Dušmanine, možeš s' radovati,
Al' češ skoro ljuto zaplakati.
Naša vojska nije više šala,
Ni gerilska hajdučija mala,
Već je ovo partizanska sila
Koja će ti polomiti krila.

(Pane Čiča, iz Blatuše)

PJESMA O SELU PRKOSU

Oj, Prkosu, moje selo ravno,
Ja sam tebe ostavio davno.
Spališe te ustaše proklete,
Al' mi misli uv'jek k tebi lete.
Tvoje ime dušmaninu prkosi,
Cio Kordun s tobom se ponosi.
Oj, Prkosu, ti si naša dika,
Za te znade i Bosna i Lika,
Tvoje ime svuda se talasa,
Prkošćani proniješe ti glasa.
Dvaest prvi decembar je bio
Kad je tebe plamen progutao,
Kad je Moškov provalio u te
Da očisti Paveliću pute
Kud je Ante namjerio proći
Kad na Kordun odlučio doći.
Mora da je hrabar junak bio
Kad i djece naše se plašio,
Svojoj vojsci mog'o narediti
Da i djecu treba uništiti.
Prkošćani n'jesu mogli znati
Da će nekom i djeca smetati.
Sto dvadeset sklonilo se ljudi,
A šest stotin' pobi krvnik ljudi,
Mnogu nejač s kućama spalili,
Sa ostalim jame napunili.
Kraj Lasinje ta je jama kleta,
Selo Prkos nestade sa sv'jeta!

Oj, Prkosu, milo selo moje,
Nekad bilo, sad garišta stoje.
Đe se nekad pjesma izvijala,
Sad se plačka sova naselila;
Gavranovi iznad tebe gaču,
A po noći sove tice plaču.
A ja ležim u rovu na sn'jegu,
Na vrljetnom Žumberačkom brijegu
Đe bijemo fašiste proklete,
Al' mi misli u moj Prkos lete,
Đe sam prvo ugledao svijeta,
Đe mi, majko, dade prvog sjeta,
Đe sam mlađan kraj stada hodio,
Sa djevojkom ljubav provodio,
Steko ženu i dječice troje,
Đe je puno bilo srce moje.
Sve je sada zemlja progutala,
Iz grudi mi srce iščupala.
Oj, Prkosu, milo selo moje,
Nema traga od ljepote tvoje;
Još se samo uspomena čuva
U srcima tvojiije' sinova
Što se bore kroz sve naše kraje,
Tebi šalju teške uzdisaje.
Kupo, rijeko, mila uspomeno,
Kad sam mlađan preko tebe kreno,
Mladosti sam sjetio se svoje,
Kad sam trča' na obale tvoje,
S tebe gleda' milo selo moje.
Sad je pusto, nema mu ni traga,
Ali čuj me, Kupo, rijeko draga:
Pozdravi mi to garište moje
i voćare što još tamo stoje!
Kad krvavog salomimo vruga,
Ko ostane, Kupo, rijeko draga,
U Prkos se on će povratiti,
Svoje milo gnijezdo obnoviti,
Na grobove posaditi cvijeće.
Sinci Prkos zaboravit' neće,
Sjetiće se djetinjstva milina,
Jer je Prkos naša domovina!

(Milutin Bižić, iz Prkosa)

ALAJ VOLIM

Alaj volim u kolu igrati,
kad se sa mnom partizan uhvati.

I ja imam brata partizana,
on je borac od prvoga dana.

Ni moj dragi više nije prelac,
već u četi puškomitraljezac.

Partizani pola roda moga,
tamo imam brata i dragoga.

Ja ne volim ko partizan nije,
koji pušku primiti ne smije.

Što valjalo pušku pripasalo,
samo smeće oko kuće šeće.

VOJSKA I NAROD

Ženska radna brigada radi na polju.
Naša brigada prolazi pravcem Bović - Vrginmost.
Odmor 10 minuta.

Radna brigada pjeva:

Alaj volim lijepa mladića,
služi vojsku Joce Tarabića.

Naši drugovi odgovaraju:

Vojnička me sablja opasala,
a moja se draga rasplakala,
suzama se boj ne bije,
već se vrela krvca lije.

Radna brigada odgovara:

Ratuj, Tito, ja ću djevovati,
ja ću tebi moje drago dati.

Drugarice čete za vezu odgovaraju:

Drugarice hajd' u borbu s nama,
jer sloboda neće doći sama.

Radna brigada odgovara:

Drugarice, sama ti je mati,
a ja ću ti njivu okopati.

Naša brigada krenu...

Bović, marta 1944. godine

(Jakšić P. Marta)

ŽRTVE NA KORDUNU

Oj, Kordunu, pokrajino mala,
najviše si ti heroja dala
šuma Abez i Petrovac mali
tu su naši prvoborci pali.

Osta nama tužna uspomena
i na selu tuga pregolema.
Svaka majka na groblje se šeće
u proleće kada cveta cveće,
cveće cveta i miriše ruža
na mom srcu uvenula je ruža.

Žal me peče i bolove sprema
o, moj sinko, tebe više nema,
nema tebe, moj zeleni cvetu,
ja te nikad zaboravit' neću.

Majka kuka i srce joj vene
u istoriju piše uspomene,
istorija to je prošlost naša
opisani zulum od ustaša,
krv su pili i kuće palili
kuće gore i oganj se stvara
nema našeg ni sela ni grada.

(Radanović Perica, Malička)

NA KORDUNU GROB DO GROBA

Na Kordunu grob do groba,
traži majka sina svoga.
Našla ga je, na grob klekla
i ovako sinu rekla:

»O, moj sine, radost moja,
gdje počiva mladost tvoja?«

Otac plače, majka cvili:
»Otvori se, grobe mili«.

Grobak se je otvorio,
sin je majci govorio:

»Ne plač' mila majko moja,
teška mi je suza tvoja.

Teža mi je suza tvoja,
nego crna zemlja moja.

Idi, majko, javi rodu,
da sam pao za slobodu.

Kaži, majko, celom rodu,
da se bori za slobodu.

Hajde, majko, domu svome,
ne dolazi grobu mome«.

Krajem 1942. godine napustio je Zagreb i pristupio NOB-u i znani pjesnik i rodoljub Vladimir Nazor. Prelazeći preko rijeke Kupe kod Lasinje i stupajući na oslobođeno partizansko područje teritorije kotara Vrginmosta, napisao je svoje dvije pjesme, »Čamac na Kupi« i »Majka pravoslavna« - obje danas dobro poznate širom Jugoslavije.

ČAMAC NA KUPI

Malen si, uzak, trošan,
ali ti me, ipak, nosiš,
čamče na Kupi!

Sve kamenje mojih briga,
sve gvožđe mojih mržnja,
sve olovo mojih čekanja,
prenosiš preko vode.

Al' i sve moje nade,
ljubavi, čežnje, zanose
tobom će on kraj rijeke
što korito joj biva
široko i duboko
da dijeli od Dobra Zlo.
Čudo ti za me postaješ:
galija, lijepa, velika,
koja po moru plovi
k Otoku Spasenja.

U nje su vesla od naše
najčvršće hrastovine,
i jarboli tesani,
u lugu gdje se rodismo,
i jedra što su kod nas
i tkana i šivena,
i zastave što znadu
đerđefi naših žena.

Maleni trošni čamče
na mutnoj Kupi,
uradi što i sa mnom:
dočekaj sve što trpi!
Prenesi cijelu Hrvatsku
na onu stranu vode,
na teške al' svete puteve
poštenja i slobode!

Vladimir Nazor
Crevarska Strana, 1942. godine

MAJKA PRAVOSLAVNA

Jesi li se nasjedila na garištu kuće svoje,
- Oh ta kuća bijedna,

Tražeć okom i rukama kolijevčicu malog Jove,
Ikonicu Svetog Đurđa i đerđefić svoje Ruže,
Sve je sada dim i pepel, sve proguta čađa tavana,
Ti, slomljena krepka grana, najbjednija međ ženama.

Majko pravoslavna.

Jesi li se nahodala nogama što jedva nose,
- Oh, te noge bolne,

Jesi li se umorila tražeć Rumu, kravu svoju,
Kravu svoju, hraniteljku stare bake i dječice,
Da l' je vuci rastrgoše, il' je sakri šuma travna,
Ne muči se! Za koga bi sada bili sir i mlijeko,

Majko pravoslavna.

Jesi li se napiakala nad sudbinom druga svoga,
. O družu ljubljenu.

Izdajom ga uloviše, kao psa ga izmlatiše,
Mučili ga, vezali ga, bacali ga u tamnice,
I on, koga srce vuklo djela vršti teška i slavna,
Kao hrom se bogalj vrati, da ti umre na rukama,
Ženo pravoslavna.

Jesi li se nakukala iznad one strašne jame,

- O jamo prokleta,

Gdje s grkljanom prerezanim djeca tvoja sada leže,
Pokraj bake, i gdje majku svoju zovu, za njom plaču,
I boje se, jer je rupa puna ljudi, vlažna, tavana,
Šutiš, pečat šutnje jad je na usta ti udario,

Majko pravoslavna.

Blijediš, tanjiš i kočiš se, no bol nemoj gušti svoju,

- Bol ti preduboku.

Pusti neka tužba tvoja odjekuje širom zemlje,
I nek traje vjekovima. Neka čuju u što sada,
Prometnu se sjeta tvoja, tvoja tuga stara, davna.
Šutiš. Blijediš. I oreol mučeništva već te kruni,

Majko pravoslavna.

Vladimir Nazor